هەموو شتەکان ملکەچی ئەقڵی ئامێریی بوون.. نووسینی: ستیڤان شەمزینی

مۆنۆلۆگی چواردە لە کتێبی (خۆشەویستی لە سەردەمی شێرپەنجە)دا

من: ئەوەی من بڕوام پێیەتی ئەمەیە، مرۆڤ بوونەوەرێکی ئاڵۆزە و تێگەیشتن لێی ئاسان نییە، هەرچی داهێناوە و هەرچی دەکات بۆ زیاتر ناسینی خۆیەتی، زانست و ئەدەب و فەلسەفە بۆ لێکدانەوەی ئەو ئاڵۆزییە تێدەکۆشن، ملیارەها ساڵە مرۆڤ بە فۆرمی جیا جیا لە خۆدۆزینەوەدایە، هەر جارەش شتێکی نوێ و جیاوازتر لە خۆیدا کەشف دەکات، باوەڕ دەکەم هێشتاش نەگەیشتۆتە نیوەی رێ. تێگەیشتنی مرۆڤەکان کە هەرێکەیان جیهانێکی تایبەتی پڕ گرێوگۆڵ و نیمچە ڕووناکن، لە ڕێگەی زمانەوە نییە، زمان ئامڕازی مامەڵەکردنە، بەڵام خۆشەویستی کلیلی دەرگاکەیە تا تۆ بچیتە ناو جیهانی مرۆڤێکی ترەوە، ئەگەرچی خۆشەویستیش دەستەپاچەیە لە دەستڕاگەیشتن و بینینی هەندێک جوگرافیای تاریک و ئاڵۆزکاوی جیهانی تایبەتی مرۆڤ، بەڵام لە خۆشەویستی بەولاوە شتێکی ترمان نییە بۆ ئەو کارە.

خۆم: جارێک وتتان مرۆڤەکان لە ڕێگەی شیعرەوە لە یەکتر تێدەگەن، شیعریش دواجار گوتنە، هەروەک چۆن ئەدۆنیس جیاوازیی زۆر لە نێوان زمان و گوتندا دەبینێت. شیعر جیهانێک دادەهێنێت مرۆڤەکان تێیدا لە یەکتر تێدەگەن، بەڵام خۆشەویستی شتێکی ترە و کاتییە، ئەمە شتێکە چوار سەدە پێش ئێستا "پاسکاڵ" بیری لێ دەکردەوە، کە "ئێمە هەرگیز کەسمان خۆشناوێت، بەڵکو تەنها هەندێک سیفەتمان خۆش دەوێت و هیچی تر". لای پاسکاڵ ئەو سیفاتانە هەرگیز "من" دروست ناکەن، بەو پێیەی سیفاتە مرۆییەکان ئەزەلی نین، هەروەک چۆن ئاوڵە جوانی رووخسار لەناودەبات بێ ئەوەی خودی مرۆڤەکە لە بەین بچێت، ئەو رووخسارە جوانە کە فاکتەرێکی خۆشەویستییە بینیمان جاویدانی نییە، هەروەها بە سیفەتەکانی تریش بە هەمان شێوە. لێرەدا باوەڕم وایە خۆشەویستی داهێنراوە، تەنیا بۆ ئەوەی ئەو هەقیقەتە لە بیر بکەین ئێمەی مرۆڤ نە لەگەڵ یەکتر هەڵدەکەین و نە بێ یەکتر هەڵدەکەین.

من: پەندێکی دێرین هەیە دەڵێت "کە ئەسپ نەبوو، زین لە کەر دەنرێت". دەبێت مرۆڤ بەدوای ئەوەدا وێڵ نەبێت نییە، بەڵکو دەبێت مامەڵە لەگەڵ ئەوەدا بکات هەیە، خۆشەویستی تاکە شتە ئێمە کۆبکاتەوە بە یەکەوە، لەوە بەولاوە چیتر هەیە؟. تۆ وتەزاکەی

"پاسکاڵ"ت هەنایەوە وەک ئارگۆمێنتێک، بەڵام لە بیرت کردووە هەر ئەو لە جەنگەیەکی تردا دەڵێت "جوانی ژیان لەوەدایە بە خۆشەویستی دەست پێبکات و بە خواست و ئارەزوو کۆتایی پێ بێت". ئەگەرچی چەمکی خۆشەویستی لە کۆنتێکست و دیدی میتافیزیکی "پاسکاڵ"دا روانگەیەکی لاهوتی و مەسیحییانەی هەیە، بەڵام خودی خۆشەویستی وەک ناوەڕۆک لە دەرەوەی سیاقە مێژووییەکانە، دەشێ پێناسەکان بە پێی شوێنکات بگۆڕدرێن، بەڵام ناوەڕۆکی خۆشەویستی هیچ کات ناگۆڕێت. سەبارەت بە شیعر رایەکم هەیە ئەگەرچی دەزانم لەم قبوڵ ناکرێت، شیعر یان گوتن شتێکە خۆشەویستی دایهێناوە، نەک بە پێچەوانەوە، شیعر گەمەیەکی ئەبستراکتی زمانەوانیی نییە، بەڵکو بەرهەمهێنانەوەی خۆشەویستییە لە فۆرمێکی تازەتردا.

خەم: لە ئەفسانەی "گلگامێش"دا، کاتێک خۆشەویستی خواوەند "عەشتار" رەت دەکاتەوە، رستەیەکی سەرەتانیی هەیە، چرکەساتێک گلگامێش بەرەو رووی عەشتار دەڵێت "تۆ کامە عاشقی خۆت بە بەردەوامی خۆشویستووە؟". ئەمە تەنیا رەخنەگرتن نییە لە سروشتی سەزانیانەی عەشتار، بەڵکو ئەوەیە خۆشەویستی دەکەوێتە ژێر حوکمی زەمەنەوە، خۆشەویستییەک لە ئارادا نییە بە پێی رێسای ماتماتیکی ژمارەکان کە هیچ کۆتاییەکی نەبێت، خۆشەویستی مرۆڤ هەروەک ژیانی خۆی نەمر نییە، بگرە کورتترە لە ژیانی خۆی، "لێرەدا باس لە خۆشەویستی ژن و پیاوە". جیا لەمەش خۆشەویستی مرۆڤی ترانسێندێنتاڵ دروست ناکات، بەڵکو هەمیشە مرۆڤەکان لە باری سترێس و نادڵنیاییدا رادەگرێت، جەنگێکە بە بێ گرمەی تۆپ و تانک. بەدەر لە هەموو ئەم فاکتانەش ئێمەی مرۆڤ مەحکومین بە کردەی خۆشەویستی.

من: باوەڕم وایە مرۆڤی عاشق کەسێتییەکی "گالیڤەر"یی هەیە، هەندێک جار هەست بە ترانسێندێنتاڵی خۆی دەکات، بە پێچەوانەشەوە. خۆشەویستی تەنیا کردەیەکی دەروون و جەستە و تەواوی هەبوونی خود بەشداریی تێدا دەکات، تاکو ئێستا ئاناتۆمییەکی پزیشکیی بۆ عاشقێک نەکراوە، لەو کاتەی دڵی دەکەوێتە خورپە یان هەست بە خۆشی و شوهدێک دەکات، چی بەسەردا دێت لە رووی بایۆلۆجییەوە، ئەمە تەنیا لە ناو تەئەمولاتدا لە خۆشەویستی دەدوانین، بەڵام پێمەوایە خۆشەویستی پەیوەندیی ئۆرگانیکی و پتەوی هەیە بە مێشکەوە، لە سەنگەی ئەوەی زانستی نوێ بوونە ماتەرییەکەی مرۆڤ تەنها بە قەباغ و یەکگرتنی ئەتۆمەکان ناناسێنێت، بەڵکو ئەنرژی بەشێکە لە وجودی، من خۆشەویستی بەو ئەو وزەیە دەبینم، کە دەتوانێت کاربکاتە سەر هەش و ئاگامەندیی و تەنانەت بەدی هەر مرۆڤێک. تۆ پێویستە ئەم میناتەرییە ببینیت لە ناو تابلۆ گشتییەکەدا.

خەم: ئەوە راست و تەواوە مێشکی مرۆڤ دەزگایەکی گەورەی

بەرهەمهێنانی بیر و ئینرژییەکانە، تەنانەت مێشکی مرۆڤ قابیلییەتی ئەوەی هەیە لە یەک وانەدا سەد هەزار وشە فێر بێت، یان ئەو توانایەی هەیە لە ماوەی یەک هەفتەدا زمانێک فێر ببێت، توانای ناسینەوەی دە هەزار کەسیشی هەیە لە تەنها ساڵێکدا، کەچی ئەوەی سەیرە ئەم مێشکە هەمیشە بە کۆنترۆڵکردنی ئەویتر، رق و دەستبەراگرتن بەکارهاتووە، ئەو مێشکانەی خۆشەویستی بەرهەم دەهێنن یەک لە ملیۆنی ئەو مێشکانە نین کینە دروست دەکەن، رق و کینەش ئەو مانا کلاسیکییە ناگرێتەوە لە حکایەتە فۆلکلۆرییەکاندا باسی لێوە کراوە، بەڵکو ئەو تەکنەلۆژیایە دەگرێتەوە، مارتین هایدگەر بە نەریتێکی میتافیزیکیی پێناسەی دەکات، کە لە دواجاردا شارستانەتییەکی هیچگەرا و ئەنتی خۆشەویستی وەک جیهانی ئەمڕۆی لێکەوتەوە.

من: بادیۆ ئەگەرچی چەپێکی رادیکاڵ و فەیلەسوفێکی شۆڕشگێڕە، دەشزانین شۆڕشگێڕیی بە سروشتی خۆی دژە عەشقە، بەڵام ئەو بە چاوکردن لە ئەفلاتون دەڵێت "بەبێ خۆشەویستی فەلسەفەش لە ئارادا نییە". لێرەدا تانوپۆی خۆشەویستی ئێجگار لەوە گەورەترە بە پەیوەندی خۆشەویستی نێوان ژن و پیاو کورت بکرێتەوە، بەڵام سەرئەنجام خۆشەویستی ژن و پیاو دیوە هەرە ریالیتی و ئیستاتیکییەی کردەی خۆشەویستییە. تەنانەت دیکتاتۆرەکانیش بچووک بوونەتەوە لە بەردەم خۆشەویستی ژنەکەدا "هەڵبەتە زۆرینەی دیکتاتۆرەکانی ناو مێژوو پیاوانن". خۆشەویستی هەرمێنەکە بەبێ ویستی ئەوەی کەیت و لە چ پێگەیەکی ئابووری و کۆمەڵایەتیدایت، مێشکت دەریدات. بیر لە شانۆنووسی سوێدیی "ستریندبێرگ" دەکەمەوە کاتێک عاشقی ژنێکی مێرددار دەبێت، لە نامەیەکدا بۆی دەنووسێت "ئاگرەکەی من، مەزنترین ئاگرە لە سوێدا". دەبێت ئەم خۆشەویستییە جیاوازتر بووبێت لە خۆشەویستی "هیتلەر" بۆ "ئیڤا براون"؟ بە دڵنیاییەوە دەڵێم نەخێر، هەر عاشقێک ئاگرەکەی خۆی پێ گەورەترە، ئەو ئاگرەی خۆشەویستی لە ژیانی هەر مرۆڤێک بەربێت، دەیکاتە مرۆڤێکی راستەقینە.

خەم: خۆشەویستی تەنیا هەر ئاگر نییە، بەڵکو ئاویشە، هەروەک "نالی" لە شیعرێکدا دەڵێت: "ناری سینەم گەر نەبێ غەرقم ئەمن.. ئاوی چاوم گەر نەبێ سووتاوم ئەز". ئەگەر ئەو ئاوەی چاو نەبێت هەموو دەسووتێین، ئەگەرچی ئەو ئاگرەش نەبێت تێکڕا نقومی دەریای فرمێسک دەبین. هەروەک چۆن "سالەمی" لە شیعرێکدا بە "فرەید" باسی هەمان ئاگر دەکات و بە چێژی سووتان وەسفی دەکات. کەچی وەک ئەوەی خۆشەویستی سەر بە ئەمڕۆ نەبێت، رەنگی کاڵتر بێتەوە، بەڵکو لەم چاخی سەهۆڵبەندانە جێی ئاگری خۆشەویستی نابێتەوە، ئینسانەکان

سەرقاڵی شتی لابەلا کراون، تا بیر لە خۆشەویستی نەکەنەوە، چون ئەم دنیا نادادپەروەرە بە چەکی خۆشەویستی نەبێت لەناو ناچێت، پێموایە شۆڕشی راستەقینە گەڕاندنەوەی خۆشەویستییە بۆ ئەو مرۆڤەی، نیتچەی گەیاندە ئەوەی بڵێت لە مەیموون مەیموونترە.

من: دروست هاوڕای ئەم دیدەم، من لە دەلاقەکەی ترەوە دەچمەوە ناو ئەم باسەوە، مرۆڤبوون لەژێر پرسیاردایە، وەک جارێک فەیلەسووفی ئەڵمانی "پیتەر سلۆتەردایک" نووسیبووی "ئەگەر مرۆڤ نەبوایە، ئەنترۆپۆلۆجیا زانستیکی راستەقینە دەبوو"!، کەواتە لە کوێدا مرۆڤایەتی لە ژێر پرسیاردایە؟. لێرەدا لەو فەیلەسووفە جودا دەبمەوە و دەڵێم بە هۆی موڵکایەتی تایبەتەوە!!، کە بە بڕوای "پرۆدۆن" موڵکایەتی تایبەت "دزییە" و "لە رێگەی دەست بەسەراگرتن و داگیرکارییەوە دروست دەبێت". کەواتە ئەمە چ پەیوەندییەکی بە خۆشەویستییەوە هەیە؟. من لێرەدا تاڵە مووەکەی معاویە ئاشکرا دەکەم، بەو پێیەی تا مرۆڤ هەوڵی دەستبەراگرتنی مرۆڤ بدا، خۆشەویستی تەنیا لە درۆیەک زیاتر نییە. تاکو ژن موڵکی پیاو بێت، خۆشەویستی درۆیە!! مرۆڤایەتی کاتێک هەیە هەردوو ڕەگەز بەشێوەیەکی هاوسەنگ ژیان و مافەکانیان پیادە بکەن. یەکێکیش لە دەرهاویشتە هەرە پۆخڵەکانی مۆدێرنێتە دیاردەی لەشفرۆشییە، ئەمەش بە خۆشەویستی دەرمان دەکرێت، چوونکە خۆشەویستی دژی موڵکایەتی و بە کاڵاکردنە. بە پشت بەستن بەم راستییە ساکارانە دەتوانین ئەوە بڵێین خۆشەویستی لەم چەرخەدا زەلیلە، هەروەک هەموو شتەکان ملکەچی ئەقڵی ئامێریی بوون، وەک هەموو پێدراوەکانی تر لاقە کراوە و کراوەتە دیاردەیەکی دیجیتاڵی فەزای دنیا مەجازییەکەی تەکنەلۆژیا.

خۆم: ئەمە راستییەکی زۆر خنکێنەرە، بەڵام دڵخۆشم بەوەی بە ئاوابوونی ئەم سیستمە پیرەی سەرمایەداریی جارێکی تر، بەهارێک دێتەوە خۆشەویستی تێدا بڕوێت، هەروەک ئەوەی مارکس وتی "گوڵ لێرەیە، لێرە سەما بکە".

من: هەرچەند زۆر گەشبین نیم وەک تۆ، بەڵام با هەمیشە خەیاڵی جوان بکەین، وەک ئەوەی "کیتس" لە دێڕە شیعرێکدا دەڵێت "با هەمیشە خەیاڵ گەشت بکات". خەیاڵی من هەمیشە لە گەشتی ئەو دنیایەدایە خۆشەویستی بینای کردووە، دەمەوێت هاووڵاتییەکی ئەو شارە یۆتۆپییەی ناو خەیاڵەکانی خۆم بم.

نووسینی: ستیڤان شەمزینی
٢٠١٨-١٢-٢٥
کاتژمێر: شانزە و بیست و حەوت خولەک
ڕۆژی کریسمسە، شار خامۆش و سەرمایەداران گیرفانیان پڕتر کرد بەم

ر□ژ□
ن□خ□شخا ن□ى گليا د ئا ينس